

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних інститутів та процесів

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕЛІГІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Освітня програма “Політологія. Національна безпека”
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність **052 Політологія**

Галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

Затверджено на засіданні кафедри
політичних інститутів та процесів,
протокол № 6 від 28 грудня 2021 року

м. Івано-Франківськ – 2022

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Релігійна безпека держави
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Мищук Мар'яна Богданівна
Контактний телефон	0970878570
Е-mail викладача	mariana.mishchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки 2.2. Вибіркові дисципліни 2.2.2. Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php?mod=course&action=ReviewOneCourse&id_cat=183&id_cou=5610
Консультації	Упродовж вивчення курсу згідно розкладу
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна «Релігійна безпека держави» є вибірковою дисципліною зі спеціальності «Політологія» для освітньої програми бакалавр «Політологія. Національна безпека», яка викладається в 6 семестрі в обсязі 3 кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб здобувачі мали змогу аналізувати процеси і явища взаємозв'язку політики і релігії; оцінювати сучасні явища соціально-політичного та релігійного життя України та світу з точки зору їх дальшої перспективи; усвідомити місце політики і релігії в цілому і як, специфічного явища суспільного життя в контексті інших соціальних явищ та процесів, економіки, релігії, науки, культури, освіти; пояснити особливості політичної і релігійної психології українців в державотворчих процесах.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Метою вивчення вибіркової дисципліни «Релігійна безпека держави» глибоке вивчення і засвоєння студентами базових знань з релігієзнавства та політології в їх поєднанні, їх взаємозв'язку на суспільному (теократія, цезаропапізм, державна церква), на індивідуальному (главою церкви може бути глава держави і навпаки), на зовнішньому та внутрішньому (структурному і функціональному рівнях).</p>	
4. Компетентності	
<p>Інтегральна компетентність: ІК-1 Здатність розв'язувати складні завдання і проблеми забезпечення сфер національної безпеки і оборони, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p>	
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: ФК-1 Здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення сфер національної безпеки і оборони держави. ФК-3 Здатність критично та на межі предметних галузей осмислювати понятійно-категоріальний апарат загальної торії національної безпеки, структуру, принципи забезпечення національної безпеки, складові сектору безпеки і оборони. ФК-4 Здатність аналізувати основні проблеми забезпечення сфер національної безпеки і оборони, організувати власну діяльність з огляду на досягнення науки та з урахуванням динамічних змін, що відбуваються у сферах національної</p>	

безпеки і оборони.

ФК-5 Здатність до стратегічного мислення, стратегічного планування управління, уміння оцінити безпековий рівень міжнародного середовища та його вплив на країну, визначити адекватні зовнішнім загрозам і можливостям цілі та завдання зовнішньої або внутрішньої політики країни та пропонувати відповідні інструменти їх реалізації.

ФК-5 Здатність використовувати в професійній діяльності усне та писемне мовлення державною мовою.

ФК-10 Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

Програмні результати навчання:

ПРН - 1 Застосовувати отримані знання про поняття, зміст, складові та суб'єкти забезпечення основних сфер національної безпеки (воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки та кібербезпеки) під час організації професійної діяльності.

ПРН – 5 Здатність використовувати сучасні програмні засоби.

ПРН – 8 Здатність використовувати методи політологічного аналізу для оцінки ефективної діяльності політичних інститутів.

ПРН – 16 Здатність виявляти тенденції розвитку подій та прогнозувати розвиток сценаріїв виникнення надзвичайних ситуацій (аварій, катастроф, тощо), узагальнювати та аналізувати причини їх виникнення.

ПРН – 17 Здатність розробляти комплексні заходи та вносити пропозиції щодо запобігання та реагування на надзвичайні ситуації.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/вибірковий
6-й семестр	052 Політологія	III курс	Вибірковий

Тематика курсу

Тема 1. Духовно-релігійна складова національної безпеки. Вступ.

Тема 2. Концепція державно-конфесійних відносин в Україні.

Тема 3. Релігійна свобода і безпека

Тема 4. Християнство та іслам: політологічний аналіз.

Тема 5. УГКЦ в державотворчих процесах.

Тема 6. Православ'я в безпековій формі України.

Тема 7. Діяльність релігійних організацій та загрози національній безпеці України.

Тема 8. Особливості функціонування механізмів забезпечення релігійної безпеки України в умовах війни.

Тема 9. Шляхи і засоби протидії релігійній небезпеці. Релігійна конфліктологія.

Перелік питань для обговорення на лекції та семінарських заняттях, список літератури для підготовки до кожного заняття та завдання для самостійної роботи, перелік

індивідуальних науково-дослідних завдань та вимоги до їх виконання визначені робочою навчальною програмою навчальної дисципліни та розміщені в системі дистанційного навчання.

6. Система оцінювання курсу		
Загальна система оцінювання курсу	<p>Структура розподілу балів передбачає 4 форми контролю за навчанням студентів:</p> <p>1) поточний контроль (30 балів); 2) контрольна робота (30 балів); 3) підготовка презентації/написання реферативної роботи (30 балів); 4)тест (10 балів).</p> <p>Завершується курс заліком.</p>	
Вимоги до письмової роботи	<p>Виконання письмової роботи передбачає:</p> <p>1) повторення студентами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль; 2) написання письмової роботи передбачає виконання студентами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявлення розуміння сутності понять і термінів – 5 балів; – вміння структурувати основні явища та елементи дисципліни – 10 балів; – знання теоретичних засад, поглядів і праць відомих дослідників – 15 балів; <p>Загальна кількість – 30 балів.</p>	
Семінарські заняття	<p>Відповідь здобувача на семінарському занятті оцінюється за п'ятибальною системою за визначеними програмою навчальної дисципліни критеріями.</p> <p>Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.</p>	
Критерії оцінювання презентації/реферату	робота є оригінальним самостійним дослідженням, у якому відбито творчий пошук студента, його вміння нестандартно мислити, працювати з науковими джерелами, висуваючи при цьому власні гіпотези з досліджуваних проблем;	25-30 балів
	наукове дослідження студента виконане на достатньо високому рівні, але має незначні недоліки в технічному оформленні, укладанні списку літератури, стилістиці тексту;	18-24 балів
	тема розкрита неповно	13-17
	робота не відповідає переважній більшості	6-12

	вимог до наукових досліджень, але має структуру, у списку літератури зазначено більше трьох джерел;	балів
	розкритий лише окремих аспект	5 бали
	презентація/реферат не зарахований	0
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю (за навчальним планом – залік) за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни.	
7. Політика курсу		
<p>Політика вивчення навчальної дисципліни “Релігійна безпека держави” передбачає набуття здобувачами визначених компетентностей через: аудиторну (лекції, семінарські та практичні заняття) та позааудиторну роботу (самостійне опрацювання окремих тем, підготовка до семінарських занять, виконання індивідуальних завдань, використання можливостей системи дистанційного навчання, практика).</p> <p>Консультації викладача, відпрацювання здобувачами пропущених аудиторних занять, отриманих незадовільних оцінок та подачі індивідуальних робіт – згідно розкладу.</p> <p>У випадку встановлення вияву академічної недобросовісності викладач пропонує здобувачеві повторно виконати передбачений навчальною програмою курсу вид роботи</p>		

Основна:

1. Біблія в пер. Івана Огієнка [Електронний ресурс]. YouVersion. URL: <https://www.bible.com/uk/bible/186/GEN.1.UBIO> (дата звернення: 19.06.2021)
2. Вандишев В. М. Релігієзнавство: Навч. посіб. К., 2009
3. Горкуша О. Євромайдан як індикатор трансформації релігійної функціональності, або Революція Гідності як ситуація сповіді перед Богом, Україною та Людиною. / Майдан і Церква: хронологія подій та експертні оцінки. За ред. Л. Филипович та О. Горкуші. К., 2014 і 2015. с. 61-75.
4. Група «Першого грудня» звернулася до учасників Євромайдану: «Не бійтеся» [Електронний ресурс]. Ініціативна група «Першого грудня». URL: <http://1-12.org.ua/2013/11/30/2552> (дата звернення: 19.06.2021)
5. Декрет про екуменізм Unitatis redintegratio // Документи Другого Ватиканського собору (1962-1965): Конституції, декрети, декларації. Коментарі. / перекл. з лат. Український католицький університет. Львів: Свічадо, 2014. С. 128-145.
6. Держава і Церква в Україні-2019: Підсумки року і перспективи розвитку відносин (інформаційні матеріали) [Електронний ресурс]. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_Religiya.pdf (дата звернення: 19.06.2021).
7. Державна служба України з етнополітики та свободи совісті [Електронний ресурс]. URL: <https://dessa.gov.ua/> (дата звернення: 19.06.2021)
8. Заява ВРЦіРО [Електронний ресурс]. Сайт ВРЦіРО. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/statement-about-escalation-of-violence-in-kyiv> (дата звернення: 19.06.2021)
9. Заява з нагоди 75-ліття від часу проведення так званого Львівського собору 1946р. [Електронний ресурс]. ПЦУ. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/zayava-z-nagody-75-littya-vid-chasu-provedennya-tak-zvanogo-lvivskogo-soboru-1946-roku/> (дата звернення: 19.06.2021) Історія і теорія релігії та вільнодумства. К., 1993.
10. Заява Священного Синоду Української Православної Церкви (Православної Церкви України) «Щодо систематичного втручання прихильників Російської Православної Церкви в Україні у діяльність релігійних громад Української Православної Церкви (Православної Церкви України)». 24 травня 2021 [Електронний ресурс]. ПЦУ. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/zayava-svyashhennogo-synodu-ukrayinskoyi-pravoslavnoyi-tserkvy-pravoslavnoyi-tserkvy-ukrayiny-2/> (дата звернення: 19.06.2021)
11. Заява Української православної церкви у зв'язку з останніми політичними подіями в країні [Електронний ресурс]. 30.11.2013р. УПЦ. URL: <http://news.church.ua/2013/11/30/zayava->

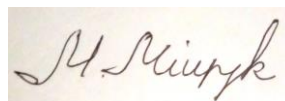
- ukrajinskoji-pravoslavnoji-cerkvi-u-zvyazku z-ostannimi-politichnimi-podiyami-v-krajini/ (дата звернення: 19.06.2021)
12. Звернення Предстоятеля ПЦУ до українського суспільства (04 Лютого 2020) [Електронний ресурс]. ПЦУ. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/zvernennya-predstoyatelya-do-rovnoty-ptsu-z-nagody-richnytsi-jogo-intronizatsiyi/> (дата звернення: 19.06.2021)
  13. Колодний О.В. Практичне релігієзнавство як нова дисциплінарна комора професії / О.В. Колодний // Українське релігієзнавство. - 2009. - № Спецвип. 1. - С. 212-214. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2009_Spetsvip.1_23
  14. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Підручник. 5-е вид., виправ. і доп. – К.: Кондор, 2007.
  15. Львівський псевдособор 1946р. у документах НКВД [Електронний ресурс]. Електронний архів Українського визвольного руху. URL: <http://avr.org.ua/?idUpCat=2027> (дата звернення: 19.06.2021)
  16. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій: Підручник. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004.
  17. Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка / Українська асоціація релігієзнавців / За загальною редакцією д. філос. н. Филипович Л.О. і канд. філос. н. Горкуші О.В. К.: Самміт-Книга, 2014. 656 с.
  18. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення громадян України: Тенденції 2000-2020 рр. (інформаційні матеріали) [Електронний ресурс]. Разумков центр. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_religiya.pdf (дата звернення: 19.06.2021) 157.
  19. Особливості релігійного і церковно-релігійного самовизначення українських громадян: Тенденції 2010-2018 рр. (інформаційні матеріали) [Електронний ресурс]. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_Religiya.pdf (дата звернення: 19.06.2021)
  20. Релігієзнавство: Підручник / За ред. О.П. Сидоренка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007.
  21. Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наук. думка, 2007.

Допоміжна:

1. Балух В. Відносини держави і релігійних організацій: українські реалії і проблеми // Релігія та соціум. 2016. № 1-2. С. 47-54. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2016_1-2_9.
2. Берестейський Собор 1596 року в історичній долі українства. Колект. монографія. За ред. А. Колодного. К., 2017. 192 с.
3. Бучма О. Держава – релігія – нація: взаємодія в українському суспільстві // Українське релігієзнавство. 2009. № 50. С. 171-174. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukr_2009_50_25
4. Бучма О. Держава, релігія і право в контексті творення громадянського суспільства в Україні // Релігійна свобода. 2009. № 14. С. 68-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relifree_2009_14_14
5. Василяк А. Модель взаємовідносин держави і релігійних організацій у США // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. - 2009. Вип. 1. С. 279-289. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2009_1_29.
6. Гаюк І. Деякі сутнісні аспекти характеру історичної взаємодії держави та релігії // Релігія та соціум. 2010. № 1. С. 97-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2010_1_20.
7. Єленський В. Держава та релігійні інституції в Україні до і після Помаранчевої революції: політичний дискурс // Релігійна свобода. 2006. № 10. С. 99-103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relifree_2006_10_26
8. Маніліч О. В. Місце релігійних норм у правовій системі держави // Право і суспільство. 2012. № 4. С. 43-47. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_4_12.
9. Маринченко Г. Політика держави щодо релігії та віруючих у другій половині 40-х – початку 60-х рр. XX ст. // Релігія та соціум. 2010. № 1. С. 89-93. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2010_1_18
10. Мартиненко О. Теорія релігії Жоржа Батая // Релігія та соціум. - 2012. - № 2. - С. 24-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relsoc_2012_2_6.
11. Молочко В. Релігія в демократичному просторі: межі впливу держави і церкви на процеси формування й утвердження відкритого громадянського суспільства // Релігійна свобода. 2009. № 14. С. 87-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/relifree_2009_14_20

12. Полетко В. Р. Чи може демократична конституційна держава уникнути релігійних основ легітимації? // Наукові записки Українського католицького університету. Серія : Богослов'я. 2016. Вип. 3. С. 283-300. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nzuku_2016_3_18.
13. Радченко А. Ю. Функції релігійних об'єднань у світській державі // Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2015. Вип. 30. С. 176-184. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dbms_2015_30_18.
14. Сунегін С. О. Право, мораль і релігія як соціальні регулятори: об'єктивний та суб'єктивний виміри // Правова держава. 2017. Вип. 28. С. 145-163. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_20.
15. Филипович Л. Церква – держава – суспільство в умовах утвердження релігійної свободи // Релігійна свобода. 2006. № 10. С. 63-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/religfree_2006_10_18
16. Вілсон Б. Соціологія релігії / Марина Хорольська (пер.з англ.). Х. : Акта, 2002. 344с.
17. Пірен М. І. Соціологія релігії: підручник для студ. вищих навч. закл. / Міжрегіональна академія управління персоналом. К. : Видавничий дім "Персонал", 2008.

Викладач

Міщук М.Б.